

انتخابات حیاتی ۲۰۲۳ ترکیه

مسائل، نتایج احتمالی، و پیامدها

دبیر مجموعه: سونر چغاپتای

رقابت ریاست جمهوری دو سیاستمدار کهنه کار را رو در روی هم قرار می دهد: رجب طیب اردوغان رئیس جمهور فعلی که سالهاست بر سر کار است و کمال قلیچ داراوغلو رهبر اپوزیسیون. انتخابات پارلمانی نیز همزمان در ۱۴ می برگزار خواهد شد.

مقدمه

سونر چغاپتای

در ۱۴ می، شهروندان ترکیه آرای خود را برای رئیس جمهور و پارلمان هردو به صندوقها خواهند ریخت. این انتخابات بی شک حیاتی ترین انتخابات از زمان برگزاری اولین انتخابات آزاد و منصفانه کشور در ۱۹۵۰ محسوب می شود. نتیجه این انتخابات که احتمالاً آخرین رقابت انتخاباتی ترکیه در دوره پرزیدنت رجب طیب اردوغان خواهد بود، سیاست داخلی و خارجی ترکیه را برای سالهای آینده شکل خواهد داد.

نظرسنجی افکار عمومی رقابتی شانه به شانه را بین دو بلوک نشان می دهد: «ائتلاف خلق» اردوغان (متشکل از «عدالت و توسعه» حزب محافظه کار او، و متحد اولترا-ناسیونالیست ترک آن «حزب حرکت ملی»، و تعدادی از احزاب کوچک تر راست افراطی) و اپوزیسیون شش-حزبی به رهبری حزب چپ گرا و سوسیال دموکرات «جمهوری خواه خلق» و رهبر قدیمی آن کمال قلیچ داراوغلو. حزب جمهوری خواه خلق در ائتلافی موسوم به «ائتلاف ملت» با ترکیبی متنوع شرکت دارد؛ که

استراتژی چندوجهی اردوغان در انتخابات

رجب سویلو

یک استراتژی چهارجانبه

تا پیش از زلزله ماه فوریه، استراتژی اردوغان بر سه ستون استوار بود، و بعد ستون چهارمی نیز به آن افزود:

۱. استفاده از سیاست خارجی برای تقویت محبوبیت داخلی. در پیگیری این هدف، اردوغان طی دو سال گذشته روابط آسیب‌دیده با کشورهای بانفوذ عربی را ترمیم کرد. یک نتیجه این بود که در سال ۲۰۲۱ امارات با ۵ میلیارد دلار مبادله ارزی با آنکارا موافقت کرد و قول ۱۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری را در شرکت‌های نوپا و صنایع پیشرفته ترکیه داد.^۱ دویی همین‌طور صدها میلیون دلار پهباد از آنکارا خرید.^۲ در مارس ۲۰۲۳ بعد از آنکه اردوغان پرونده دادگاه قتل جمال خاشقجی روزنامه‌نگار سعودی را در ۲۰۱۸ مختومه کرد، عربستان ۵ میلیارد دلار در بانک مرکزی ترکیه سپرده‌گذاری کرد.^۳ به علاوه، ریاض قرار است هم از آنکارا سلاح بخرد و هم فرصت‌های سرمایه‌گذاری را پیگیری کند.

از طریق پروژه ساخت نیروگاه هسته‌ای آق قویو (Akkuyu) نیز اردوغان توانست تامین نقدینگی مورد نیاز را - معادل تقریباً ۱۰ میلیارد دلار - از روسیه فراهم کند.^۴ او هم‌زمان کشور را به روی روس‌های فراری از کشورشان باز نگه داشت. این گام‌ها همراه با تجارت دوطرفه پررونق با روسیه، احتمالاً میلیاردها دلار به اقتصاد ترکیه تزریق کرد.^۵

۲. کاستن از فشار سنگین قیمت‌ها از طریق کمک اقتصادی. اردوغان با علم به اینکه بیش از ۵۰ درصد مردم ترکیه از حداقل دستمزد برخوردارند، در ژانویه این میزان را برای بخش خصوصی در مقایسه با ژانویه قبل دوبرابر کرد و به ۴۴۳ دلار در ماه رساند.^۶ افزایش مشابهی هم در بخش دولتی به اجرا درآمد که حدود پنج میلیون کارمند را بهره‌مند کرد. افزون بر این، دولت یک بسته بازنشستگی زود هنگام را تصویب کرد که به دو میلیون کارگر ترکیه اجازه می‌داد بلافاصله بازنشست شوند. دولت اردوغان، همچنین، یک طرح وام ارزان برای شهروندان فاقد مسکن شخصی اجرا کرد و برای میلیون‌ها نفر بخشش بدهی مالیاتی فراهم ساخت.

۳. تمرکز بر آینده. اردوغان برای رسیدن به استراتژی خوش‌بینانه خود در انتخابات، ارتان آیدین، دانشور علوم

از جمله شامل حزب میانه‌رو «دموکراسی و پیشرفت»، حزب راست میانه «دموکرات»، حزب محافظه‌کار «آینده»، حزب اسلام‌گرای «سعادت» و حزب ناسیونالیست و راست میانه «نیک» است. حزب «نیک» تنها جناح بزرگ دیگر ائتلاف در کنار حزب جمهوری خواه خلق است. «ائتلاف ملت» که به «میز شش-حزبی» هم معروف است، بزرگ‌ترین رقیب اردوغان در انتخابات سراسری از زمان پیروزی حزب عدالت و توسعه او در نوامبر ۲۰۰۲ است. یک بلوک سوم، به رهبری «حزب دموکراتیک خلق‌ها» هم که لیبرال و طرفدار کردهاست و از همراهی احزاب چپ‌گرا و چپ افراطی برخوردار است، به طور غیررسمی از قلیچ‌داراوغلو در رقابت ریاست جمهوری حمایت می‌کند اما برای کرسی‌های پارلمان به طور جداگانه رقابت می‌کند.

بیش از شصت میلیون نفر واجد شرایط رأی دادن در انتخابات ماه می هستند، و مشارکت در ترکیه معمولاً بین ۸۰ تا ۹۰ درصد رأی‌دهندگان ثبت‌نام شده است.

به خاطر تغییر نظام از پارلمانی به ریاستی در سال ۲۰۱۸، که با کنترل روزافزون اردوغان بر رسانه‌ها و نهادهای ترکیه همراه شد، انتخابات در ترکیه عمدتاً غیرمنصفانه بوده است، گرچه رأی‌دهی کماکان آزاد است. از این گذشته، انتخابات در ترکیه برای عموم رأی‌دهندگان - از جمله پایگاه خود اردوغان - به عنوان منبعی از مشروعیت که در دهه‌ها دموکراسی و حافظه جمعی از این سنت ریشه دارد، حائز اهمیت است.

صرف‌نظر از اینکه افراد از چه زاویه‌ای بنگرند، انتخابات ماه می یک نقطه عطف خواهد بود: یا اردوغان خواهد باخت و بعد از دو دهه حکومت کنار خواهد رفت، یا کماکان تا وقتی زنده است سکان قدرت را در دست خواهد داشت و باقیمانده نهادهای مستقل کشور را در کنترل خود خواهد گرفت. پیروزی اردوغان همچنین احتمالاً نشانه‌ای از پایان انتخابات رقابتی در کشور است، چون اپوزیسیون هر گونه امید به برکناری او از طریق انتخابات را از دست خواهد داد و رأی‌دهندگان تحصیل‌کرده و نخبگان احتمالاً به طور انبوه از کشور خواهند گریخت، و همه این‌ها برای دموکراسی ترکیه و جهت‌گیری سیاست خارجی آن پیامدهای عمده خواهد داشت.

در رشته نوشتارهای زیر، کارشناسان ترکیه انتخابات پیش‌رو را از منظرهای مختلف موشکافی کرده‌اند.

جمهوری خواه خلق» به رهبری کمال قلیچ‌داراوغلو متحد شده است.

یک بلوک متحد

در یک دولت اقتدارگرایی برتری طلب مثل دولت ترکیه، اپوزیسیون متحد تهدیدی واقعی برای حاکم است. همان‌گونه که در بین اقتدارگرایان پوپولیست رایج است، اردوغان از سیاست تفرقه‌افکنانه و به‌شدت قطبی سود برده است. با این حال، چون رفراندوم ۲۰۱۷ ترکیه را به یک نظام ریاست‌جمهوری اجرایی بدل کرد، اپوزیسیون سخت تلاش کرده ائتلافی گسترده تشکیل دهد و استراتژی‌های متعددی برای مقابله با گفتمان تفرقه‌افکنانه اردوغان به کار گرفته است.

تیم شش در مقابل رئیس‌جمهور

اپوزیسیون «ائتلاف ملت» مثل یک تیم بازی می‌کند. اگر اپوزیسیون برنده شود، دو شهردار محبوب —اکرم امام‌اوغلو از استانبول و منصور یاواش از آنکارا— به عنوان معاونین روسای جمهور منصوب خواهند شد. علی باباجان که دبیر حزب دموکراسی و پیشرفت است و قبلاً وزیر امور خارجه و وزیر اقتصاد دولت‌های اردوغان بود، احتمالاً به عنوان معاون دیگر رئیس‌جمهور سرپرستی اقتصاد را به عهده خواهد گرفت و شهرت بین‌المللی نیرومند خود را برای مدیریت مالی به کار خواهد بست. رهبران دیگر ائتلاف ملت در صورت پیروزی مناصب معاونت ریاست‌جمهوری را از آن خود خواهند کرد.

بعد از بحث داخلی زیاد، رهبران با نامزدی قلیچ‌داراوغلو در ۶ مارس ۲۰۲۳ موافقت کردند. قلیچ‌داراوغلو، به رغم کسب آرای کمتر نسبت به اردوغان در مقایسه با دیگر کاندیداهای پیشتاز، از جمله امام‌اوغلو و یاواش، در کل اعتماد بیشتری را بین هم‌قطاران خود در میان نخبگان احزاب ائتلافی کسب کرد.

«بیانیه چشم‌انداز»

اپوزیسیون احزاب شش‌گانه، علاوه بر توافق بر سر کاندیدای مشترک، حول یک دستور کار فعالانه و مثبت —موسوم به «بیانیه چشم‌انداز» — متحد شده‌اند که شامل تعهد به احیای نظام پارلمانی سابق کشور و پیشبرد آزادی‌های دموکراتیک است. به این منظور، این احزاب سه سند «چشم‌انداز» پیش‌نویس کرده‌اند: (۱) توافق بر سر نظام پارلمانی تقویت‌شده، (۲) یک بسته پیشنهادی اصلاح قانون اساسی برای تامین این هدف، و (۳) یادداشت تفاهمی برای تدوین سیاست‌های مشترک.^{۱۰} این متون نشان می‌دهد به‌رغم اختلافات ایدئولوژیک بزرگ، احزاب اپوزیسیون واقعیت رنگارنگ کشور را، همراه با نیاز به

سیاسی، کارشناس نظرسنجی، و نماینده سابق پارلمان از حزب عدالت و توسعه را، که به درستی شکست‌های حزب در انتخابات شهرداری‌های استانبول و آنکارا را پیش‌بینی کرده بود، به عنوان مدیر کمپین انتخاباتی خود برگزیده است. آیدین کارزاری با تمرکز بر صدسالگی ترکیه راه‌اندازی کرده و مفهوم «قرن ترکیه» را (برای سده بعد) به میدان آورده است؛ اردوغان هم به نوبه خود به طور تاکتیکی از اپوزیسیون خواسته است برای تولید ایده‌های خلاقانه برای ساختن سده بعدی جمهوری به او بپیوندند.

اردوغان نمایندگان اپوزیسیون و منتقدان رسانه‌ای خود را به یک گردهمایی برای ترویج این مفهوم دعوت کرد، و از آن‌ها خواست همه خدمات دولت او به جامعه ترکیه را به رسمیت بشناسند.^۷ او سپس رقبای سیاسی خود را در موضعی دشوار قرار داد و از آن‌ها خواست تا آنها هم پیشنهادهایی که خود فکر کرده‌اند، ارائه دهند. تیم ارتان آیدین برای ترویج مفهوم «قرن ترکیه»، به پررنگ کردن پروژه‌های ملی اردوغان، و تاکید بر پروژه‌های بزرگ مثل بزرگراه‌ها، سدها، کارخانجات، و احیای صنایع دفاعی —به‌ویژه جت‌های جنگنده نظامی و پهپادها— تمرکز دارد.^۸

۴. اجتناب از تفرقه‌افکنی. اردوغان انتخابات متوالی دو دهه گذشته را با استفاده از تاکتیک‌های انتخاباتی نرم نبرده است. اما امسال، بعد از آنکه زلزله‌های فوریه شهرها را با خاک یکسان کرد و صدها هزار نفر را روانه اردوگاه‌های موقت کرد، او می‌داند که باید زبان تیز و حملات تند را کمتر کند.

* رجب سویلو رئیس دفتر «میدل ایست آی» در ترکیه است.

استراتژی اپوزیسیون

سرن سلوین کورکماز

نظرسنجی‌ها حکایت از آن دارد که رجب طیب اردوغان و حزب «عدالت و توسعه» او ممکن است انتخابات می ۲۰۲۳ را ببازند، که منجر به چرخش سیاسی زیر-و-روکننده‌ای در ترکیه خواهد شد.^۹ اقتصاد ضعیف، تورم بسیار بالا، و نهادهای دولتی ناکارآمد، همان‌گونه که در پاسخ به زلزله‌های فوریه شاهد بودیم، راهی را برای اپوزیسیون شش-حزبی موسوم به «ائتلاف ملت» باز کرد که حال تحت هدایت «حزب

گفتگو، مذاکره، و آشتی، به جای قطبی شدن، پذیرفته‌اند.

بر خلاف نظام ریاستی اردوغان، که امکان قدرت شخصی و ناتوان کردن نهادها را فراهم کرده، «نظام پارلمانی تقویت شده» اپوزیسیون به دنبال بهبود و تثبیت سیاست‌گذاری در ترکیه است. تضمین‌های جدید، از جمله مجموعه‌ای از نظارت و موازنه قوای سه‌گانه برای جلوگیری از ظهور یک «اردوغان جدید» طراحی خواهد شد. در مدل پیشنهادی، ریاست‌جمهوری دوباره به نقشی بیشتر نمادین-دیپلماتیک برخواهد گشت که ویژگی برجسته آن ثبات، شفافیت، و پاسخگویی است. قوه مقننه به صورت نهادی کارآمدتر و مشارکتی‌تر شکل خواهد یافت و قوه قضاییه بی‌طرف و مستقل خواهد بود.

گفتمان فراگیر

به حسب سابقه، اردوغان در پی تفرقه‌اندازی بین اپوزیسیون با کمک شکاف‌های تاریخی و ایدئولوژیک بوده تا اطمینان حاصل کند ائتلاف حاکم بیشترین رأی را به دست خواهد آورد. به همین جهت، برای اپوزیسیون ارائه پیام فراگیر بودن اقدامی پرمخاطره است—چون باید رأی‌دهندگان خود را راضی و، همزمان، فراری‌های بلوک اردوغان را جذب کنند—ولی این رویکرد در انتخابات محلی ۲۰۱۹ قاطعانه جواب داد. در نتیجه، ائتلاف ملت به لحن فراگیر وفادار مانده و در پی اجتناب از گفتمان قطبی‌کننده بوده است.

قلیچ‌داراوغلو با هدف ترمیم اشتباهات گذشته کشور، که از زمان تاسیس جمهوری ترکیه در ۱۹۲۳ علیه شهروندان روا داشته شد و عمدتاً مسلمانان متدین و کردها را هدف گرفت، بخشودن و آشتی—«حلالشمه»—را به مفهوم فراگیر بودن افزوده است. از لحاظ عملی، اپوزیسیون رویکردی عمل‌گرایانه در قبال مسائلی مثل اقتصاد بیمار اتخاذ کرده و، به این ترتیب، از سیاست هویتی دور شده و همزمان اردوغان را وادار کرده است تا از طرح‌های مخالفان خود در مورد مسائل اقتصادی عاجل تقلید کند.

سناریوهای پسانتخاباتی برای اپوزیسیون

اگر اپوزیسیون ریاست‌جمهوری و همین‌طور پارلمان را با سه پنجم اکثریت از آن خود کند—پیش‌شرطی که برای اصلاح قانون اساسی ضروری است تا نظام سیاسی قبلی کشور را برگرداند—مسئله احیای نظام پارلمانی ترکیه راحت‌تر خواهد بود. اما تغییرات اخیر در قانون انتخابات چنین پیروزی قاطعی را بعید می‌سازد. در هنگام نگارش این مطلب، قلیچ‌داراوغلو در رقابت ریاست‌جمهوری در دور اول پیشتاز است و پیش‌بینی می‌شود به دور دوم برود، ولی رقابت برای پارلمان

غیرقابل پیش‌بینی به نظر می‌رسد. بنابراین، دو سناریو می‌تواند در ماه می رخ دهد: (۱) با توجه به قدرت اجرایی گسترده ریاست‌جمهوری در نظام سیاسی جدید ترکیه، باخت اردوغان و مقام او می‌تواند ضربه عظیمی به حزب و پایگاه او باشد. از این رو، اردوغان شاید برای بازگرداندن نظام پارلمانی در ازای مصونیت از اتهامات علیه او، اعضای خانواده‌اش، و اعضای کلیدی دولتش، با رهبری آینده برای مذاکره در این زمینه توافق کند. (۲) اردوغان همین‌طور ممکن است در حال آماده شدن برای از دست دادن ریاست‌جمهوری خود باشد و برای این سناریو به دنبال تضمین «مصونیت پارلمانی» وزیران خود از اتهامات احتمالی است. تحولات اخیر ظاهراً این سناریو را تقویت می‌کند، چون اردوغان اعلام کرده است که پانزده تن از وزیران فعلی او برای پارلمان نامزد خواهند شد. اردوغان چه بسا در حال برنامه‌ریزی است تا اگر اکثریت پارلمانی فعلی را از دست داد، یک اپوزیسیون نیرومند متشکل از وزیران سابق بانفوذ تشکیل دهد. هدف او این خواهد بود که بتواند از بی‌ثباتی بالقوه در حکومت ائتلافی و گرفتاری آن در مشکلات مربوط به اقتصاد و زلزله بهره‌برداری کند تا به قدرت بازگردد.

*خانم سرن سلوین کورکماز تحلیلگر سیاسی و مدیر انستیتو استانبول (IstanPol)، اندیشکده‌ای در شهر استانبول است.

نتایج احتمالی از رأی کردها

گونی بیلدیز

جامعه کرد ترکیه که ۱۵ تا ۲۰ درصد جمعیت کشور را در بر می‌گیرد، به سه بلوک سیاسی متمایز تقسیم شده است. بزرگ‌ترین آن‌ها که نماینده کمی بیش از نیمی از جمعیت کردهاست، و عمدتاً گرایش چپ دارد، از «حزب دموکراتیک خلق‌ها» حمایت می‌کند. دومین گروه بزرگ، متشکل از ۲۰ تا ۳۰ درصد جمعیت، طرفدار «حزب عدالت و توسعه» رجب طیب اردوغان است. و کوچک‌ترین گروه که حدود یک ششم رأی‌دهندگان کرد را تشکیل می‌دهد، از «حزب جمهوری خواه خلق» که سکولار و مایل به چپ است یا جناح‌های دیگر حمایت می‌کند.^{۱۱} بر اساس نظرسنجی‌های انجام‌شده از سوی «راوست ریسرچ»،^{۱۲} یک موسسه نظرسنجی که بر کردهای ترکیه تمرکز دارد، حزب اصلی اپوزیسیون یعنی حزب جمهوری خواه خلق رشد روزافزونی در به دست آوردن حمایت

انحلال حزب دموکراتیک خلق‌ها از سوی دادگاه قانون اساسی ترکیه. این سناریو نامحتمل‌تر شده است زیرا حزب دموکراتیک خلق‌ها تصمیم گرفت برای معرفی نامزدها زیر پرچم «حزب چپ سبز» عمل کند؛ این حرکت در واکنش به یک اقدام قضایی در مارس ۲۰۲۱ علیه حزب دموکراتیک خلق‌هاست که در پی درخواست‌های مداوم «حزب حرکت ملی» ترکیه و طرح شکایت رهبر آن، «دولت باغچه‌لی»، صورت گرفت.^{۱۳} دادستان این پرونده، که رسیدگی به آن می‌تواند منجر به انحلال حزب دموکراتیک خلق‌ها شود، مدعی است این حزب جانشین احزاب غیرقانونی منحل‌شده پیشین است، با پ.ک.ک رابطه دارد، و صلاح‌الدین دمیرتاش رهبر حزب مشغول بسیج مردم برای اقدام به خشونت بوده است.

آیا حزب دموکراتیک خلق‌ها می‌تواند ائتلاف غیررسمی با اپوزیسیون را حفظ کند؟

ائتلاف ملت، یا آن‌گونه که در بین اپوزیسیون معروف است «میز شش»، ائتلافی بزرگ از احزاب گوناگون است، شامل اسلام‌گرایان سیاسی، ناسیونالیست‌های ترکیه، سوسیال دموکرات‌ها، سکولاریست‌ها، و لیبرال‌ها، که همگی در مخالفت با اردوغان متحد هستند. این ائتلاف نشان داده که مقاوم‌تر از آن چیزی است که در ابتدا از سوی رئیس‌جمهور ترکیه پیش‌بینی می‌شد؛ و این به خاطر احساسات ضد-اردوغانی در تمام این طیف سیاسی است؛ دیدگاه آن‌ها این است که ترکیه فقط وقتی می‌تواند پیشرفت کند که اردوغان از طریق ابزارهای دموکراتیک از قدرت کنار زده شود. علاوه بر این، قلیچ‌داراوغلو به مانند نیرویی وحدت‌بخش عمل کرده و به حفظ انسجام احزاب مختلف کمک کرده است.

دولت اردوغان برای ممانعت از رأی دادن جمعیت کُرد به ائتلاف شش-حزبی تاکتیک‌های متنوعی در اختیار دارد؛ از جمله تلاش برای قطبی‌سازی جامعه بر سر مسئله کردستان به منظور شکاف در ائتلاف بین اپوزیسیون و حزب دموکراتیک خلق‌ها - مسیری احتمالی در صورت ترور موفق رهبر یگان‌های مدافع خلق یا پ.ک.ک از سوی ترکیه؛^{۱۴} استفاده از کنترل دولت بر رسانه‌ها و نهادهای دولتی برای ممانعت از رأی دادن کردها و حزب دموکراتیک خلق‌ها؛ و توسل مستقیم به کردها از طریق «گشایش» تازه‌ای که احتمالاً شامل عبدالله اوچالان باشد. ماهیت کاملاً متضاد دو مسیر ترور از یک طرف و «صلح اوچالان» از طرف دیگر، انعطاف‌پذیری اردوغان را در مسئله کردها نشان می‌دهد. در عین حال، اردوغان ممکن است بخواهد رأی‌دهندگان را بر مبنای شکاف‌های دینی،

کردها تجربه می‌کند و می‌تواند حدود ۲۰ درصد آرای آن‌ها را در انتخابات ۲۰۲۳ از آن خود کند. سهم حزب عدالت و توسعه از رأی‌دهندگان کرد ممکن است کماکان اندکی بیشتر باشد، ولی حزب حاکم روند نزولی دارد در حالی که حزب رقیب در حال صعود است.

آرای کردها می‌تواند چند مسیر احتمالی را در انتخابات پیش رو طی کند:

حمایت غیررسمی از بلوک اپوزیسیون. با توجه به تصمیم حزب دموکراتیک خلق‌ها برای عدم معرفی کاندیدایی برای ریاست‌جمهوری و، به جای آن، هدایت رأی‌دهندگان به رأی دادن علیه اردوغان، این محتمل‌ترین سناریو است. قلیچ‌داراوغلو به خاطر دیدگاه‌های سوسیال دموکراتیک خود معروف است و اهل شهری عمدتاً کردنشین است. پایگاه حزب دموکراتیک خلق‌ها او را کاندیدایی ایده‌آل می‌داند، و رهبران حزب از دیدار او از پارلمان در ۲۰ می ۲۰۲۳ استقبال کردند و بعد از آن حزب رسماً اعلام کرد کاندیدایی را برای انتخابات معرفی نخواهد کرد. اگر هیچ یک از نامزدهای ریاست‌جمهوری بیش از ۵۰ درصد آرای دور اول را به دست نیاورد، دور دوم رأی‌گیری در ۲۸ ماه می انجام خواهد شد. حزب دموکراتیک خلق‌ها ابراز امیدواری کرده است که اردوغان در دور اول شکست بخورد.

حمایت غیررسمی از بلوک اردوغان. این سناریو تقریباً ناممکن به نظر می‌رسد. رهبری حزب دموکراتیک خلق‌ها تنها در صورتی به مذاکره با اردوغان فکر خواهد کرد که دولت مجموعه‌ای از مسائل را که برای رهبری حزب حیاتی است رفع کند؛ از جمله موضع ترکیه درباره دولت خودمختار به رهبری کردها در شمال سوریه، جایگزینی مقامات عضو حزب دموکراتیک خلق‌ها به جای مقامات منصوب دولت در شهرداری‌هایی که این حزب در آن‌ها پیروز شده، آزادی مقامات زندانی حزب، و توافقی جامع با پ.ک.ک از جمله اینکه عبدالله اوچالان رهبر بنیان‌گذار پ.ک.ک. که زندانی است، محکومیت خود را در خانه سپری کند.

عدم حمایت از دو طرف. این سناریو وقتی ممکن خواهد بود که ارتش ترکیه عملیاتی علیه «یگان‌های مدافع خلق» که انشعابی از پ.ک.ک در سوریه است انجام دهد؛ حرکتی که اپوزیسیون مجبور به حمایت از آن خواهد بود و منجر به شکاف در حزب دموکراتیک خلق خواهد شد. این هم سناریویی نامحتمل است، چون هیچ نشانه‌ای از اینکه ترکیه تا پیش از انتخابات تهدیدات خود را برای انجام چنین عملیاتی عملی خواهد کرد وجود ندارد.

است.^{۱۹} این ائتلاف برتری‌هایی نسبت به حزب حاکم عدالت و توسعه دارد که بیست سال است در قدرت است. یکی آنکه اپوزیسیون کارنامه خطا ندارد و از نظر طرف‌های غربی خود هنوز آزمون نشده است. دیگر آنکه می‌تواند اصلاحات دموکراتیک و اقتصادی را به جریان اندازد تا تصویر ترکیه را بهبود ببخشد و با یک چشم‌انداز آتی سازنده و منسجم در سیاست خارجی حسن نیت بیشتر ایجاد کند. چنین امری موجب تقویت دست ترکیه در مشارکت با آمریکا، اتحادیه اروپا، و دیگر کشورهای غربی به شیوه‌ای خواهد شد که حزب عدالت و توسعه، به خاطر دامن زدن به بی‌اعتمادی، دیگر قادر به انجامش نیست. ناظر مردد در این مورد روسیه خواهد بود، که از ادامه روابط پردردسر ترکیه با غرب تحت حاکمیت اردوغان بسیار خوشحال خواهد بود؛ نشریه مسکو تایمز یک بار اردوغان را «مرد ما در ناتو» خوانده بود.^{۲۰}

البته، اردوغان هم محاسباتی خواهد داشت اگر انتخابات را ببرد. او به رغم تمایل ذاتی اش به پذیرفتن شکست، از تغییرات چشمگیر در سیاست‌گذاری وقتی آن را ضروری بداند پرهیز ندارد. این را در اواخر سال ۲۰۲۰ ثابت کرد؛ وقتی لحن رقابتی خود را در قبال غرب نرم‌تر کرد و، همزمان، در جهت خاتمه انزوای منطقه‌ای ترکیه به آشتی با امارات، عربستان، مصر، و اسرائیل روی کرد.^{۲۱} اردوغان این محاسبه را در سوریه به سطحی جدید رساند؛ و ایده دست دادن با بشار اسد که زمانی هدف آنکارا برای تغییر رژیم بود— ناگهان به امری قابل قبول بدل شد. رئال پالیتیک یا سیاست عملی نیاز به تغییر را دیکته کرد و اردوغان ناچار به آن تن داد.

روابط ترکیه و آمریکا

باور به اینکه آمریکا اگر به ترکیه آسیب نزند نسبت به منافع اصلی ترکیه هم بی‌تفاوت است، باور رایج در میان بسیاری از نخبگان و همین‌طور رأی‌دهندگان ترکیه است، و این فشار زیادی بر هر دولت جدیدی در ترکیه وارد خواهد آورد. اگر درخواست ترکیه برای خرید اف-۱۶های آمریکا رد شود، اوضاع صرفاً بدتر خواهد شد.^{۲۲}

در این حوزه، تفاوت کمی بین حزب عدالت و توسعه و اپوزیسیون وجود دارد، ولی اپوزیسیون اگر پیروز شود، تلاشی جسورانه برای تنظیم دوباره رابطه در پیش خواهد گرفت که واشنگتن را وادار به اقدام خواهد کرد.^{۲۳} این‌جا اپوزیسیون سه مزیت خواهد داشت: (۱) نداشتن سوءسابقه در چشم آمریکا، در مقایسه با حزب عدالت و توسعه؛ (۲) قصد آشکار برای بیان مواضع استراتژیک ترکیه در قالب متحد ناتو؛ و (۳) نارضایتی از خرید سامانه اس-۴۰۰ روسیه و، در نتیجه،

قومی، یا ایدئولوژیک قطبی کند. در این امر، حساسیت‌های اسلامی، مسائل علویان یا کردها (رقیب اصلی اردوغان یعنی قلیچ‌داراوغلو ریشه علوی و کردی دارد)، و تاریخ سکولار ترکیه که موجب بی‌عدالتی‌هایی در حق شهروندان متدین شده به او کمک خواهد کرد.

حزب دموکراتیک خلق پیش‌بینی می‌کند پیروزی قلیچ‌داراوغلو احتمالاً مقدمه رویکردی کمتر امنیتی به مسئله کردهای ترکیه و کاهش محدودیت‌های سیاسی علیه حزب دموکراتیک خلق‌ها و نمایندگان منتخب آن باشد. اگر بلوک اپوزیسیون به قدرت برسد، نتیجه احتمالاً رابطه بهتر دولت با جامعه کردها خواهد بود. چنین چرخشی باعث تقویت ائتلاف در زمان قدرت خواهد شد و همبستگی مردمی در میان حامیان آن از جمله کردها را برجسته خواهد ساخت.^{۱۵}

*گونی ییلدیز پژوهشگر و روزنامه‌نگار مقیم لندن است.

منظر سیاست خارجی

آلپر جوشکون

از بسیاری جهات، سیاست خارجی ترکیه در دوره حاکمیت حزب عدالت و توسعه رجب طیب اردوغان شبیه پازلی بوده که قطعاتش همخوانی ندارد. ترکیه به طور طبیعی مجموعه‌ای از منافع گوناگون و، همزمان، متضاد را پیگیری می‌کند. اما اردوغان با تردیدافکنی در مورد هویت خود به عنوان متحد ناتو، که به لنگر معماری امنیتی غرب پیوند خورده، موضع ترکیه را در نگاه دوستان و دشمنانش هردو تضعیف کرده است.

ترکیه امروز از نظر بسیاری یک قدرت ساختارشکن با جهت‌گیری استراتژیک مبهم محسوب می‌شود.^{۱۶} رویای سرنگونی رژیم‌های همسایه، مثلاً در سوریه، یا ایجاد فضای نفوذ منطقه‌ای با حمایت از نیروهای سیاسی ایدئولوژیک مطلوب خود، از جمله اخوان‌المسلمین در مصر، نتوانسته منافع ترکیه را تامین کند.^{۱۷} به همین ترتیب، بازی‌های فرصت‌طلبانه آنکارا در روابط با مسکو علیه متحدان و شرکای سنتی خود در غرب نیز به نفع ترکیه نبوده است.^{۱۸}

ائتلاف شش-حزبی اپوزیسیون ترکیه دستورکار بلندپروازانه‌ای در سیاست خارجی دارد که مبتنی بر بازتعریف ساختارهای سیاست‌گذاری و ارائه تصویری تازه از نقش ترکیه در جهان

آمریکا را احیا کند، ولی برای او دشوار خواهد بود که به اندازه مخالفانش واقعا صادقانه رفتار کند. مهم‌تر آنکه او به خاطر رابطه خود با روسیه ولادیمیر پوتین محدود خواهد شد.

*آلپر جوشکون هموند ارشد برنامه اروپایی اوقاف کارنگی در زمینه صلح بین‌المللی است.

تمایل به حل مسئله. اینجا مشکل در یافتن سازشی است که از سوی مردم ترکیه تسلیم تحقیرآمیز به مطالبات آمریکا تلقی نشود و، همزمان، از گسست کامل از روسیه اجتناب کند. محتمل‌ترین سناریو به انبار فرستادن سامانه یادشده در ترکیه تحت یک برنامه بازرسی نامحسوس است که متقابلا مورد قبول آنکارا و واشنگتن باشد.

اردوغان هم در صورت پیروزی تلاش خواهد کرد رابطه با

یادداشت‌ها

1. "UAE Establishes \$10bn Fund to Support Turkey Investments," *The National*, November 24, 2021, <https://www.thenationalnews.com/uae/government/2021/11/24/uae-establishes-10bn-fund-to-support-turkey-investments>.
2. "Turkey and UAE Ink \$5bn Currency Swap Deal," *Middle East Eye*, January 19, 2022, <https://www.middleeasteye.net/news/turkey-uae-ink-currency-swap-deal>; "UAE to Invest \$10bn in Turkey After Landmark Visit," *Middle East Eye*, November 24, 2021, <https://www.middleeasteye.net/news/uae-turkey-boost-investment-landmark-visit>.
3. Reuters, "Saudi Arabia Deposits \$5bln in Turkey's Central Bank—Statement," March 6, 2023, <https://www.reuters.com/world/middle-east/saudi-arabia-deposits-5-blnturkeys-central-bank-statement-2023-03-06/>.
4. Firat Kozok, "Russia Is Wiring Dollars to Turkey for \$20 Billion Nuclear Plant," *Bloomberg*, July 29, 2022, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-07-29/russia-is-wiring-dollars-to-turkey-for-20-billion-nuclear-plant>.
5. Patrick Sykes, "Turkey Boasts of Russia Trade Boom, Defying Push for Sanctions," *Bloomberg*, August 12, 2022, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-08-12/turkey-boasts-of-russia-trade-boom-defying-push-for-sanctions#xj4y7vzkg>.
6. Reuters, "Turkey Raises Monthly Minimum Wage by 55% for 2023," December 22, 2022, <https://www.reuters.com/markets/turkey-raises-monthly-minimum-wage-by-50-2023-2022-12-22>.
7. "'Century of Turkiye' Revolution to Bring Peace to the World," *Daily Sabah*, October 28, 2022, <https://www.dailysabah.com/politics/elections/century-of-turkiye-revolution-to-bring-peace-to-world-erdogan>.
8. See, e.g., Stephen Witt, "The Turkish Drone That Changed the Nature of Warfare," *The New Yorker*, May 16, 2022, <https://www.newyorker.com/magazine/2022/05/16/the-turkish-drone-that-changed-the-nature-of-warfare?>
9. Tuba Altunkaya, "Turkey Opinion Poll Tracker: Erdogan vs Kilicdaroglu," *EuroNews*, April 3, 2023, <https://www.euronews.com/2023/03/14/turkey-opinion-poll-tracker-erdogan-vs-kilicdaroglu>.
10. "Text of Agreement for a Strengthened Parliamentary System," *Nation's Alliance*, February 28, 2022, <https://chp.azureedge.net/162769dcb2b3453f83f75312cb991643.pdf>; "Memorandum of Understanding on Common Policies," *Republican People's Party*, January 30, 2023, <https://en.chp.org.tr/haberler/memorandum-of-understanding-on-common-policies-january-30-2023>.
11. Roj Girasun (Rawest Research general director), phone interview by author, March 16, 2023.
12. Girasun, phone interview.
13. Esin Isik, "MHP Chairman Bahceli: HDP's Door Must Be Locked so that It Cannot Be Opened" (in Turkish), *Anadolu Agency*, updated December 12, 2020, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/mhp-genel-baskani-bahceli-hdpnin-kapisi-na-acilmamak-uzere-kilit-vurulmalidir/2074110>.
14. A recent enactment of such polarization occurred on March 5, when fans of the Turkish soccer team Bursaspor taunted players from Amedspor, a team from the Kurdish-majority city of Diyarbakir. During the match, Bursaspor fans brandished images of state officials notorious for their criminal acts and human rights violations against the Kurdish community.
15. Guney Yildiz, "Turkish Elections: At the Crossroads of Populism," *Forbes*, March 29, 2023, <https://www.forbes.com/sites/guneyyildiz/2023/03/29/turkish-elections-at-the-crossroads-of-populism/?sh=476af4738252>.
16. Marc Pierini, "Turkey in Europe: Disruption as a Policy," *Judy Dempsey's Strategic Europe*, *Carnegie Europe*, May 24, 2022, <https://carnegieeurope.eu/strategieurope/87190>.
17. Gonul Tol and Birol Baskan, "From 'Hard Power' to 'Soft Power' and Back Again: Turkish Foreign Policy in the Middle

East," Middle East Institute, November 19, 2018, <https://www.mei.edu/publications/hard-power-soft-power-and-back-again-turkish-foreign-policy-middle-east>.

18. Agence France-Presse, "Putin, Erdogan and Iran's Raisi Pledge Cooperation Against 'Terrorists' in Syria," France 24, July 19, 2022, <https://www.france24.com/en/asia-pacific/20220719-putin-to-meet-turkey-s-erdogan-and-iranian-president-raisi-in-tehran>.
19. Nicolas Camut, "Turkish Opposition Unites Behind Kilicdaroglu as Anti-Erdogan Candidate," Politico, March 6, 2023, <https://www.politico.eu/article/turkish-opposition-kilicdaroglu-erdogan-ankara-election/>; "Memorandum of Understanding on Common Policies," January 30, 2023, <https://en.chp.org.tr/haberler/memorandum-of-understanding-on-common-policies-january-30-2023>.
20. Vladimir Frolov, "Our Man in NATO: Why Putin Lucked Out with Recep Erdogan," *Moscow Times*, April 15, 2019, <https://www.themoscowtimes.com/2019/04/15/our-man-in-nato-why-putin-lucked-out-with-recep-erdogan-a65237>.
21. For Erdogan's toned-down rhetoric, see Dimitar Bechev, "What Erdogan's Tilt to the West Means for Russia-Turkey Relations," Royal United Services Institute, July 1, 2021, <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/what-erdogans-tilt-west-means-russia-turkey-relations>; for mending fences, see Karel Valansi, "Turkey Has Flipped the Script on Its Regional Isolation. But Will It Amount to Real Change?" *TURKEYSource*, Atlantic Council, October 12, 2021, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/turkeysource/turkey-has-flipped-the-script-on-its-regional-isolation-but-will-it-amount-to-real-change/>. For UAE: Natasha Turak, "Erdogan's Celebrity Welcome in the UAE Affirms a Sea-Change in Relations, Lifeline for Turkey's Economy," CNBC, February 15, 2022, <https://www.cnn.com/2022/02/15/erdogans-uae-visit-affirms-shift-in-relations-help-for-turkeys-economy.html>; Saudi Arabia: "Turkey, Saudi Arabia Strive to Renew Relations for New Era: Erdogan," *Daily Sabah*, April 29, 2022, <https://www.dailysabah.com/politics/diplomacy/turkey-saudi-arabia-strive-to-renew-relations-for-new-era-erdogan>; Egypt: Reuters, "Turkey's Erdogan Shakes Hands with Egypt's Sisi at World Cup," November 20, 2022, <https://www.reuters.com/world/middle-east/turkeys-erdogan-shakes-hands-with-egypts-sisi-world-cup-2022-11-20/>; Israel: Isabel Kershner and Safak Timur, "Israel's President Visits Turkey in Sign of Thawing Relations," *New York Times*, March 9, 2022, <https://www.nytimes.com/2022/03/09/world/middleeast/israel-israel-herzog-turkey-visit.html>.
22. Michael Crowley and Edward Wong, "Biden Administration Faces Resistance to Plan to Sell F-16s to Turkey," *New York Times*, January 13, 2023, <https://www.nytimes.com/2023/01/13/us/politics/us-turkey-f16s.html>.
23. Nektaria Stamouli, "Turkey's Anti-Erdogan Opposition Vows a Reset on EU and NATO," Politico, March 15, 2023, <https://www.politico.eu/article/turkey-anti-recep-tayyip-erdogan-opposition-reset-eu-nato/>.

THE WASHINGTON INSTITUTE FOR NEAR EAST POLICY
1111 19TH STREET NW | WASHINGTON, DC 20036
WWW.WASHINGTONINSTITUTE.ORG
©2023 THE WASHINGTON INSTITUTE FOR NEAR EAST POLICY.
ALL RIGHTS RESERVED.